

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВРХОВНИ СУД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
БАЊА ЛУКА
Број: 61 0 Пс 009146 21 Рев
Бања Лука, 4.3.2022. године

Врховни суд Републике Српске, у вијећу састављеном од судија Сенада Тице, као предсједника вијећа, Росе Обрадовић и Тање Бундало, као чланова вијећа, у правној ствари тужитеља Б.п. д.о.о. В., кога заступа Н.Р., адвокат из З., против туженог Е.Б. а.д. Б., РЈ Е. В., кога заступа С.М., адвокат из Б., ради накнаде штете, вриједност спора 259.482,24 КМ, одлучујући о ревизији туженог против пресуде Вишег привредног суда у Бањој Луци број 61 0 Пс 009146 20 Пж 2 од 27.9.2021. године, на сједници одржаној 4.3.2022. године, донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија се одбија.

Захтјев тужитеља за накнаду трошкова ревизионог поступка у износу од 2.389,25 КМ, се одбија.

Образложење

Првостепеном пресудом Окружног привредног суда у Источном Сарајеву број 61 0 Пс 009146 19 Пс 2 од 4.12.2019. године, обавезан је тужени да тужитељу накнади штету због прекида испоруке електричне енергије у периоду 1.1.2015. године до 10.7.2015. године насталу на дрвним сортиментима који су се нашли у процесу производње у сушарама, у износу од 89.266,32 КМ, са законским затезним каматама од 16.10.2015. године до исплате; на име изгубљене зараде коју би тужитељ остварио да је радио за вријеме прекида испоруке електричне енергије, у износу од 58.890,93 КМ, са законским затезним каматама од 16.10.2015. године до исплате; те због плаћања радника за вријеме прекида снабдијевања електричном енергијом и за вријеме припрема за наставак рада, у износу од 18.019,05 КМ, са законским затезним каматама од 16.10.2015. године до исплате, уз обавезу накнаде трошкова поступка у износу од 20.975,02 КМ.

Другостепеном пресудом Вишег привредног суда у Бањој Луци број 61 0 Пс 009146 20 Пж 2 од 27.9.2021. године, жалба туженог је одбијена и та пресуда потврђена и одбијени су захтјеви странака за накнаду трошкова жалбеног поступка.

Тужени ревизијом побија другостепену пресуду због повреда одредаба парничног поступка пред другостепеним судом и погрешене примјене материјалног права и предлаже да се побијана пресуда преиначи тако, да се жалба туженог усвоји, првостепена пресуда преиначи и одбије тужбени захтјев, уз обавезу тужитеља да туженом накнади трошкове поступка.

Тужитељ у одговору на ревизију оспорава њене наводе и предлаже да се ревизија одбије као неоснована.

Ревизија није основана.

Тужитељ захтјевом у тужби тражи накнаду штете проузроковане прекидом испоруке електричне енергије у периоду од 1.1.2015. године до 10.7.2015. године, по основима и у износима као у изреци првостепене пресуде и накнаду трошкова поступка.

Одлучујући о овако постављеном тужбеном захтјеву првостепени суд је утврдио: да су тужитељ и тужени закључили уговор о испоруци електричне енергије од 31.12.2014. године и од 1.3.2015. године; да је у периоду од 1.1. 2015. године до 10.7.2015. године у више наврата долазило до ненајављених и најављених прекида у испоруци електричне енергије у производним погонима тужитеља; да је тужитељ доставио туженом извјештај од 10.7.2015. године о прекидима испоруке електричне енергије за далековод 10 kV МХТ Т.-Ш., који је сачињен на основу података презентованих од стране главних дежурних радника туженог у РЈ В., са прегледом радника који су у истом периоду радили код тужитеља; да је Комисија тужитеља у Записницима број ... и ... од 26.9.2015. године сачинила преглед застоја машина у финалној производњи због ненајављеног прекида електричне енергије у спорном периоду, а у Записнику број ... приказан је губитак производње по сваком прекиду у електро снабдијевању од стране туженог; да је вјештак електро струке А.Х., дипл. ел. инг. систематизовао прекиде и сачинио преглед прекида електричне енергије у наведеном периоду, трајање прекида (у минутима и у часовима), узрок и опис прекида налазећи да се радило о 83 прекида у периоду од 190 дана; да је вјештак машинске струке Д.С., дипл. инж. машинства, процијенио стварну штету која је настала на резаној грађи због прекида у снабдијевању електричном енергијом и висину нето зараде (чистог дохотка), коју би тужитељ остварио да је радио за вијеме прекида електричне енергије и за вијеме припреме до успостављања наставка нормалног рада, за наведени период; да је вјештак финансијске струке Д.Ц., дипл. економиста, процијенио штету тужитеља на име плаћања радника за вијеме прекида у снабдијевању електричном енергијом и за вијеме припрема за наставак рада; и да је тужитељ тужбу у овој парници поднио 19.10.2015. године.

На основу овако утврђеног чињеничног стања првостепени суд је закључио, да у ситуацији када је у спорном периоду код тужитеља у више наврата долазило до обустављања испоруке електричне енергије, што је за посљедицу имало проузроковање стварне материјалне штете у погонима тужитеља за прераду дрвета и изгубљене користи, коју би тужитељ остварио, да су у вијеме прекида електричне енергије производни погони радили и на име плаћања радника за вијеме нестанка електричне енергије (када су због узрока за који је одговоран тужени, били спријечени да раде), првостепени суд је прихватајући процјену стварне штете и изгубљене користи коју су извршили поменути вјештаци и позивом на релевантне одредбе Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“, број 29/78, 39/85 и 57/89, те „Службени гласник Републике Српске“, број 17/93, 3/96 и 39/03 и 74/04, даље: ЗОО) и на одредбе тада важећег Закона о електричној енергији („Службени гласник Републике Српске“, број 8/08 – пречишћени текст 34/09, 92/09 и 1/11) и Општих услова за испоруку и снабдијевање електричном енергијом – пречишћени текст („Службени гласник Републике Српске“, број 90/12, даље: Општи услови), досудио тужитељу накнаду штете, по основима и у износима као у изреци пресуде.

Другостепени суд је прихватио чињенична утврђења и правне закључке првостепеног суда, па је жалбу туженог одбио и првостепену пресуду потврдио.

Одлука другостепеног суда је правилна и законита.

Одредбом члана 154. став 1. ЗОО прописано је да, ко другоме проузрокује штету дужан је накнадити, уколико не докаже да је штета настала без његове кривице. Овом одредбом предвиђена је одговорност штетника по принципу претпостављене кривице, према којој се полази од претпоставке да је штетник крив за штету, ако не докаже да је узрок штете изван његовог поступања. За испуњење услова за досуђивање накнаде материјалне штете у смислу одредби члана 154. став 1. и 155. ЗОО, одлучно је питање, постојања штетне радње туженог, противправност те радње и узрочно посљедична веза између штетне радње и штете, које претпоставке је, и по налажењу овога суда, тужитељ доказао. Предузећа и друга правна лица која врше комуналну или другу сличну делатност од општег интереса одговарају за штету ако без оправданог разлога обуставе или нередовно врше своју услугу (члан 184. ЗОО).

Законом о електричној енергији прописано је да се снабдевање електричном енергијом врши у складу са овим законом, општим условима за испоруку електричне енергије, тарифним системом за продају електричне енергије и уговором који закључују снабдијевач и купац (члан 73.); и да крајњи купац - дефинисан чланом 3. Закона о електричној енергији (овдје тужитељ), којем је корисник дозволе за дистрибуцију и снабдијевање електричне енергије (овдје тужени), има право на надокнаду штете која му је тиме проузрокована.

Према одредби члана 33. став 1. Општих услова, о одржавању вањског прикључка у техничком исправном стању брине се испоручилац електричне енергије који одржава прикључак и који сагласно ставу 4. истог члана одговара за исправност вањског прикључка, као и за штету насталу усљед лошег одржавања. Чланом 49. став 1. Општих услова предвиђено је, да је на подручју гдје електроенергетска постројења онемогућавају трајну испоруку енергије, испоручилац дужан да обештети потрошача на начин како то међусобно, уговоре испоручилац и потрошач. Дистрибутер је дужан да обезбиједи квалитет, континуитет и квалитете у напону у снабдијевању електричном енергијом купца (члан 60. Општих услова) и није одговоран за штету насталу прекидом испоруке електричне енергије, чији је узрок виша сила, кварови на преносној мрежи, дјеловање исправних и прописно подешених уређаја за заштиту енергетских постројења, дјеловање трећих лица, поремећаји и ванредни режим рада, и тражење дионице у квару, под условима утврђеним Општим условима и Законом (члан 66. став 1. Општих услова); као ни за штету насталу прекидом испоруке електричне енергије изазваног искључењем енергетских објеката због редовног и ванредног одржавања, прегледа и ремонта, прикључења објеката нових купаца, испитивања и контроле мјерења и проширења мреже, под условима утврђеним Законом и Општим условима (став 2. истих услова).

Из резултата проведених доказа произлази да тужитељ тужбени захтјев темељи на наведеним уговорима о снабдијевању, предметом којих је купопродаја електричне енергије у складу са потребама купца и расположивим количинама из електроенергетског биланса. Према тим уговорима обавеза туженог је била, да обезбиједи континуитет у испоруци електричне енергије, као један од три критерија стандарда квалитета снабдијевања, о којем се говори у налазу споменутог вјештака електроенергетске струке.

Међутим, оцјеном проведених доказа, на начин прописан чланом 8. Закона о парничном поступку („Службени гласник Републике Српске“, број 58/03 до 61/13, даље: ЗПП), другостепени суд је правилно судио када је закључио, да је усљед ненајављених и

најављених прекида обуставе испоруке електричне енергије тужени претрпио материјалну штету у погонима за прераду дрвета.

Наиме, вјештак електроструке А.Х. је, супротно уопштеним наводима ревизије (у односу на утврђени број прекида) нашао: да је у спорном периоду било укупно 83 прекида електричне енергије у укупном трајању од 77,42 часова (од чега је 7 прекида најављено од стране туженог); да је на основу документа туженог названог „Извјештај прекида испоруке електричне енергије за 10 кV DV МНЕ Т.-Ш., у периоду 1.1.2015. године до 10.7.2015. године“, у којем су наведени разлози прекида испоруке електричне енергије, вјештак за сваки од наведених пет разлога дефинисаних као „Реаговање заштите“, дао стручно мишљење о томе - на што се свде разлози за реаговање, сваке од тих заштита. С тим у вези је навео, да се ти разлози односе: на струјно преоптерећење водова далековода, неисправност или оштећење изолатора далековода, на случај да је фреквенција напона генератора у наведеној Хидроелектрани мања од прописима-дозвољене и да је напон генератора мањи од прописима дозвољеног одступања напона у односу на номинални напон и да је напон у узбудном кругу генератора већи од дозвољене вриједности, те је образложио разлоге за прекид испоруке електричне енергије дефинисан као „Интервентно одржавање“ наводећи, да исти значи – локализацију квара. Слиједом тога вјештак је закључио, да се ни један од разлога набројаних у поменутом документу туженог, не може подвести под разлоге које предвиђа одредба члана 66. став 1. и став 2. Општих услова (како тврди тужени), чије постојање би искључивало одговорност туженог за накнаду предметне штете. Из ових разлога, и по оцјени овога суда, тужени није доказао да је узрок настанка предметне штете изван прекида испоруке електричне енергије од стране туженог.

Стога, и из разлога што је предметна штета процијењена по другим основима, о чему је напријед било ријечи, а не по основу кварова на машинама, наводи ревизије да се „највећи дио кварова не може довести у везу са прекидом испоруке електричне енергије, не утичу на законитост побијане пресуде. Када се има у виду закључак вјештака да „недопустиво велики број учесталих кварова и прекида електричне енергије за спорни период недвосмислено показује, да није обезбијеђен континуитет у снабдијевању предвиђен чланом 8 уговора о снабдијевању, правилно је становиште нижестепених судова, да сагласно одредби члана 66. став 6. Општих услова и напријед цитираним одредбама чланова 73. и 91. Закона о електричној енергији и одредаба ЗОО, овдје постоји одговорност туженог за накнаду штете, која је причињена прекидима у испоруци електричне енергије у производним погонима тужитеља и да до прекида није дошло усљед више силе, па се наводи ревидента у овом правцу указују неоснованим. Како тужени и не спори да је у члану 8. уговора о снабдијевању уговорено обезбјеђење континуитета у снабдијевању тужитеља електричном енергијом, нема основа за указивање у ревизији да „критериј континуитета испоруке електричне енергије, није дефинисан прописима“. Поред тога, у овлаштењима је овог вјештака да даје процјену наведеног критерија, што је он и учинио квалификујући описано поступање туженог „недопустиво великим бројем прекида електричне енергије“. Не мијења на ствари ни околност да вјештак није, по приједлогу туженог са расправног записника од 17.5.2019. године изашао на лице мјеста, о чему се (као о беспотребном приједлогу), вјештак подрбно изјаснио у допуни налаза.

Из налаза поменутог вјештака машинске струке произлази, да је просјечан проценат умањења вриједности грађе, када у процесу сушења (као што је овдје случај) дође до прекида снабдијевања електричном енергијом, 15,30 %. Овакав закључак је засновао на анализи цијелог процеса рада - броју и дужини застоја у раду производних погона и одређивању фаза у којима су застоји настали у све четири сушане тужитеља. Код процјене висине штете настале на грађи, као предмету обраде, вјештак је пошао: од

књиговодствене вриједности сирове даске (прије сушења) евидентирани у документацији тужитеља и од технолошког губитка на грађи због прекида испоруке електричне енергије, који обухвата: набавку, транспорт и пиланску прераду дрвета; умањење вриједности резане грађе у процесу сушења, додатно ангажовање људских и материјалних ресурса за додатно кројење, сортирање и резање грађе-која се због престанка електричне енергије није могла употријебити у планиране сврхе; смањење вриједности декларисане грађе (у нижу класу због грешке у сушењу, која се умањује за 50 %), неискориштено вријеме због прекида у испоруци електричном енергијом; и парење и сушење резане грађе, док се вјештак није бавио питањем додатних трошкова, који би били проузроковани прерадом грађе, декларисане у нижу класу због грешке у сушењу проузроковане прекидом у испоруци електричном енергијом. На основу ових елемената је стварну штету насталу на резаној грађи процијенио у износу од 89.266,32 КМ, до ког износа је, супротно наводима ревизије дошао (на основу егзактних података и примјеном струке и науке на начин приказан у налазу), множењем количине умањене грађе у спорном периоду од 1068 м³ са вриједношћу суве грађе по м³ у износу од 550,00 КМ/м³ и са просјечним процентом умањења вриједности грађе од 0,153.

На основу прегледа које је нашао вјештак електро струке, о застојима у процесу рада због прекида у снабдијевању електричном енергијом и израчунатих ванредних губитака у сатима за сваку машину, процјене времена потребног за покретање машина, након сваког ненајављеног прекида електричне енергије те процјене могућности кварова машина, који би се могли довести у везу са прекидима у напајању електричном енергијом, вјештак машинске струке је приказао (у табели) „потребно вријеме“ до успостављања за нормалан наставак рада, појединачно за сваку посматрану машину, производну линију или сушару. У то вријеме је урачунао припреме за успостављање „нормалног“ наставка рада (отклањање предмета који су се у вријеме прекида рада нашли у машинама, чишћење алата и прибора за лакирање, за успостављање поновног рада сушара), за које припреме је процијенио потребно вријеме од 10 минута, а за довођење стања влажности грађе и климе у сушару на стање какво је било прије прекида, процијенио је вријеме од 30 минута. Имајући у виду те показатеље, тадашње стање продуктивности тужитеља (до ког података је дошао пратећи искориштење радног времена, брзине посла на машинама и на основу карактеристика машина), које елементе је табеларно приказао у налазу, те је чист доходак обрачунао појединачно за сваку машину, на основу чега је процијенио изгубљену зараду тужитеља, коју је могао остварити за вријеме прекида електричне енергије и за вријеме припрема за успостављање наставка рада, након успостављеног електро снабдијевања за спорни период, у износу од 58.890,93 КМ.

Како из предње наведеног произлази, овај вјештак се у оквиру свога задатка, није ни бавио порезима и доприносима на плате радника, како се то неосновано наводи у ревизији. Не стоје ни наводи ревизије да вјештак машинске струке “нема стручно знања“ за процјену изгубљене зараде, коју би тужитељ остварио да је радио за вријеме прекида испоруке електричне енергије, јер то и спада у овлаштење и стручно знање овог вјештака, који је процјену вршио с обзиром на прекиде рада машина због престанка испоруке електричне енергије и на вријеме и припреме за успостављање њиховог рада, тим прије када тужени, осим уопштених навода у ревизији не истиче конкретне примједбе у том правцу.

И најзад, напријед наведени финансијски вјештак је, на основу података датих у претходна два налаза вјештака, о трајању прекида рада у току радног времена..., утврђеног времена потребног за поновно успостављање рада, од момента наставка

снабдијевањем електричном енергијом – у трајању од 15 минута за сваки прекид, као и од биланса стања тужитеља, броја и структуре запослених производних радника и њихових бруто плата, обрачунао штету на име плаћања радника за вријеме прекида у снабдијевању електричном енергијом и за вријеме припрема, до успостављања наставка рада. При том је утврдио вриједност „норма часа“ (множењем сатнице са утврђеним коефицијентом учешћа индиректних трошкова), у износу од 10,53 КМ и добити у платама производних радника, које елементе је приказао у табелама, те је множењем броја производних радника (по смјенама), са бројем сати – прекида рада и са вриједности норма часа, штету на име плаћања радника за вријеме прекида рада због обустављања испоруке електричне енергије од стране туженог у спорном периоду обрачунао у износу од 12.988,34 КМ, а за вријеме рада на припремама машина за наставак рада, у износу од 5.030,71 КМ, што износи укупно 18.019,05 КМ.

Према томе, сва три вјештака су налазе сачинили на основу релевантних података и елемената за обрачун, који су табеларно приказани и свако од њих је, у оквиру своје струке и науке дао јасно и аргументовано образложење, које тужени током поступка ничим битним није довео у озбиљну сумњу и није изнио конкретне приговоре у погледу података и елемената за обрачуне висине појединих видова штете, нити то чини у ревизији. Стога су, и по оцјени овога суда, нижестепени судови правилно судили када су правилном оцјеном проведених доказа и прихватајући налазе наведених вјештака, као релевантне доказе за одлуку у овоме спору и правилном примјеном материјалног права, усвојили тужбени захтјев, као у изреци првостепене пресуде.

Нижестепени судови су проведене доказе оцијенили на начин прописан чланом 8. ЗПП и за своје одлуке су дали довољне и ваљане разлоге (члан 191. став 4. ЗПП), а другостепени суд је оцијенио наводе жалбе који су од одлучног значаја (члан 231. истог закона), па приговори ревизије да су судови починили повреде наведених одредби, нису основани.

С обзиром на разлоге садржане у образложењу ове пресуде, остали наводи ревизије нису од значаја за правилност и законитост побијане пресуде.

Из наведених разлога, а на основу одредбе члана 248. ЗПП, одлучено је као у изреци.

Захтјев тужитеља за накнаду трошкова на име састава одговора на ревизију у износу од 2.389,25 КМ, није основан у смислу одредбе члана 387. став 1. ЗПП.

Предсједник вијећа
Сенад Тица

Тачност отправка овјерава
Руководилац судске писарнице
Биљана Аћић